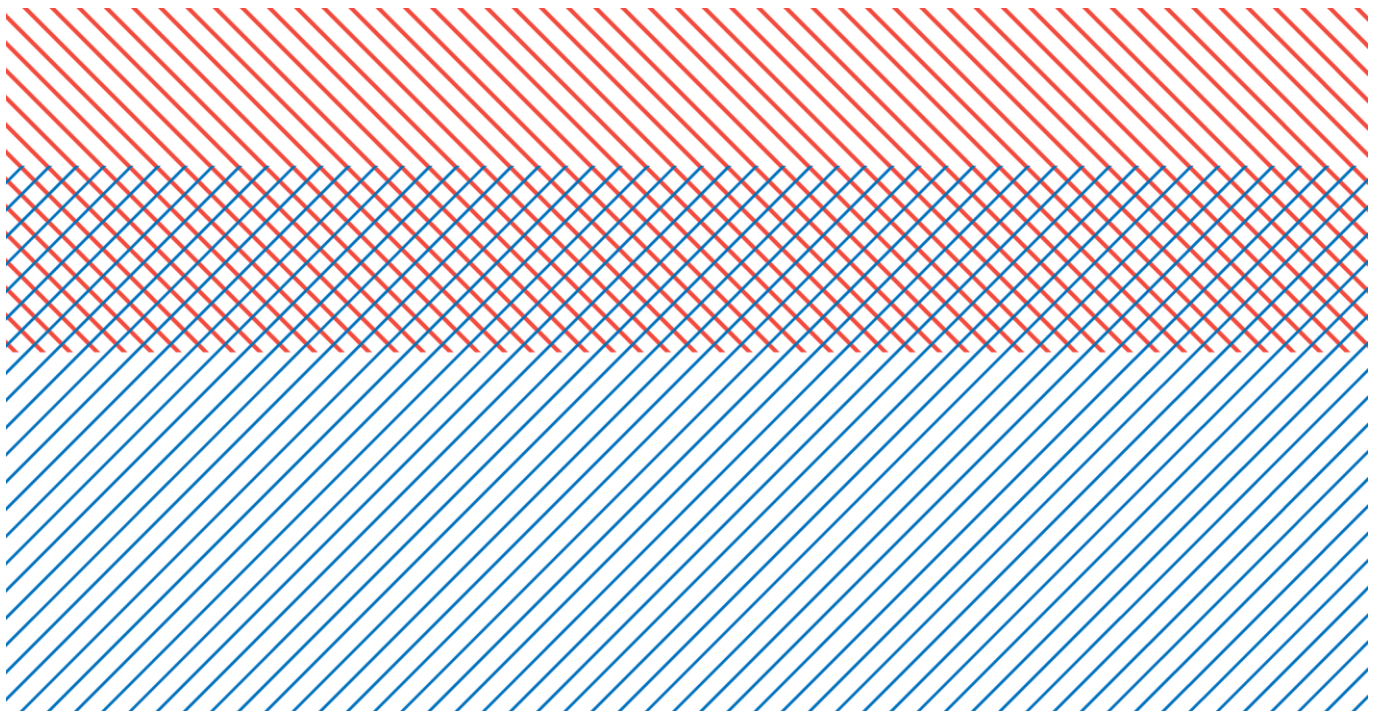

Notat

Tidligere anbragte og uddannelsessystemet

Rikke Fuglsang Olsen & Christopher Jamil de Montgomery

Tidligere anbragte og uddannelsessystemet

© VIVE og forfatterne, 2017

Projekt: 100103

VIVE – Viden til Velfærd

Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd

Herluf Trolles Gade 11, 1052 København K

www.vive.dk

VIVE blev etableret den 1. juli 2017 efter en fusion mellem KORA og SFI. Centeret er en uafhængig statslig institution, som skal levere viden, der bidrager til at udvikle velfærdssamfundet og den offentlige sektor. VIVE beskæftiger sig med de samme emneområder og typer af opgaver som de to hidtidige organisationer.

VIVEs publikationer kan frit citeres med tydelig kildeangivelse.

Indhold

1	Tidligere anbragte unge og uddannelsessystemet.....	4
1.1	Datagrundlag	4
1.2	Anbragtes skoleforløb og uddannelse	5
1.3	Tidligere anbragtes uddannelsesforløb	6
1.4	Opsamling og perspektiver	14
	Litteratur	16

1 Tidligere anbragte unge og uddannelsessystemet

Af Rikke Fuglsang Olsen og Christopher Jamil de Montgomery

I de senere år har der været øget interesse for anbragte børn og unges skoleforløb og uddannelse, hvilket også kom til udtryk i forbindelse med lovændringerne omkring Barnets Reform i 2010, hvor formålsparagraffen i servicelovens § 46 bl.a. tilsiger, at den støtte, der ydes til udsatte børn og unge, også skal have til formål at understøtte barnets eller den unges skolegang og mulighed for at gennemføre en uddannelse (2017).

Baggrunden for lovændringen var bl.a., at det stod klart, at tidligere anbragte i vid udstrækning ikke opnår kompetencegivende uddannelser, og at de gennemsnitligt klarer sig væsentligt under niveau gennem uddannelsessystemet. Meget tyder på, at mange anbragte og tidligere anbragte unge har særlige skole- og uddannelsesudfordringer, på grund af at deres situation og hverdagsliv i mange henseender adskiller sig fra andre børns. Men samtidig peger resultater fra tidligere SFI-rapporter også på, at skolen for mange anbragte er en arena, hvor de godt kan lide at være, og hvor det sociale, men også det faglige kan bidrage til en positiv selvforståelse (Egelund m.fl., 2008; Lausten m.fl., 2013, 2015; Ottosen m.fl., 2015).

Dette VIVE-notat beskriver de tidligere anbragte fra årgang 1995's skoleforløb, og hvor de er i uddannelsessystemet som 18-årige (i 2013). I notatet ser vi endvidere på, om anbringelsesstedernes uddannelsesforventninger til barnet i 7-års-alderen hænger sammen med børnenes senere uddannelsesstatus. På den baggrund og med udgangspunkt i svensk forskning, hvor man undersøgte sammenhængen mellem kognitive færdigheder og uddannelsesniveau, reflekterer vi over, hvordan anbringelsessteder, sagsbehandlere og lærere vurderer anbragte børns skolepotentialer fyldestgørende. Sammenhænge mellem anbringelsesforløb, skoleresultater og uddannelse bliver beskrevet i et kommende VIVE-notat om anbringelsesforløb, og dette behandles således ikke her.

1.1 Datagrundlag

Grundlaget for analyserne er SFI's forløbsundersøgelse af anbragte født i 1995 (AFU). Der er tale om børn og unge, hvor samfundet opfatter deres opvækst i familien som så problematisk, at de må anbringes uden for hjemmet – igennem hele eller dele af deres barndom – med henblik på at sikre dem en opvækst på lige vilkår med andre børn og unge. Lige fra den første dataindsamling har hensigten været at følge alle de børn fra 1995-årgangen, der i løbet af barndommen anbringes uden for hjemmet, gennem barndom, ungdom og ind i voksenlivet. Der er derfor gennemført dataindsamlinger, hvor børnene var 7, 11, 15 år og senest, da de var 18 år gamle. Datagrundlaget er vokset fra 607 7-årige børn, der i 2003 var eller havde været anbragt uden for hjemmet, til 2.920 18-årige, der alle har oplevet at være anbragt uden for hjemmet i kortere eller længere tid gennem deres barndom. De har alle fået tilbuddet om at deltage i SFI's forløbsundersøgelse af anbragte børn født i 1995, og 42 pct. af dem har besvaret spørgeskemaet som 18-årige. Det er deres besvarelser, sammen med besvarelserne fra SFI's forløbsundersøgelse af børn født i 1995 (BFU, se Thomsen, 2016, for yderligere beskrivelse af data), der ligger til grund for dette notat. I nogle af analyserne er der suppleret med registerdata i forhold til de unges skole- og uddannelsesstatus, men det vil fremgå af de pågældende tabeller og figurer. Analyseresultaterne baserer sig både på krydstabuleringer og sammenligninger af gennemsnit mellem grupper (chi²-test og t-test).

1.2 Anbragtes skoleforløb og uddannelse

Det er veldokumenteret i anbringelseslitteraturen, at anbragte børn har en langt mere udfordrende skolegang end deres jævnaldrende. De modtager i højere grad specialundervisning, har generelt sværere ved at holde trit med deres jævnaldrende – både hvad angår klassetrin og resultater – og de har således også lavere sandsynlighed for at få en afgangseksamen (Barth 1990; Clausen & Kristofersen, 2008; Forsman & Vinnerljung, 2012; Lausten m.fl., 2013, 2015; Olsen, Egelund, Lausten, 2011; Vinnerljung, Berlin & Hjern, 2010). Vi ved endvidere fra tidligere rapporter af forløbsundersøgelsen af anbragte børn, at der er en gruppe af de anbragte, som ikke modtager undervisning (5 pct. på interviewtidspunktet, da de var 15 år) og har længere fravær fra undervisningen, på trods af at vi i Danmark har en lovfæstet undervisningspligt, som også er at forstå som en rettighed. Børn og unge, der i perioder af deres skolegang slet ikke modtager undervisning, må alt andet lige forventes at få sværere ved at gennemføre grundskolen og opnå gode skoleresultater. Derfor undersøger vi i dette notat også de tidligere anbragte fra årgang 1995's vej gennem skolesystemet med særlig fokus på, hvor stor en andel der i perioder ikke modtager undervisning.

1.2.1 Forventninger til anbragtes uddannelse – underpræsterer anbragte i skolesystemet?

Svenske forskningsresultater giver anledning til overvejelser om, hvorvidt nogle anbragte børn underpræsterer i uddannelsessystemet, idet et svensk studies sammenligninger af anbragte drenge og jævnaldrende ikke-anbragte drenge med samme kognitive færdigheder viste, at de anbragte klarede sig dårligere (Vinnerljung, Berlin & Hjern, 2010).¹ Resultaterne underbygger således en hypotese om, at der er mange andre ting på spil end børnenes kognitive evner i forhold til deres skoleresultater.² At de anbragte i dette svenske studie underpræsterer i forhold til deres uddannelsespotentiale er på den ene side et nedslående resultat, da det peger på, at velfærdssystemet og de professionelle fagfolk: socialrådgivere, lærere, anbringelsessteder m.fl. ikke formår at løfte opgaven med at hjælpe de anbragte med deres skoleudfordringer. På den anden side kan man omvendt argumentere for, at det også er et opløftende resultat, da der således er et forbedringspotentiale i forhold til de anbragte børn og unges skolegang og uddannelse.

Erfaringer fra en anden svensk undersøgelse (Tideman m.fl., 2011) peger samtidig på, at de voksne omkring barnet undervurderer barnets uddannelsespotentiale. I det svenske (ret begrænsede) datamateriale var der for 6 ud af 25 børn en diskrepans mellem de voksnes (plejeforældre) skolepræstationsforventninger til barnet og barnets faktiske kognitive niveau, hvor børnene blev undervurderet (Tideman m.fl., 2011, s. 25). Vi ved fra anden forskning, at forventninger til børns skoleresultater og deres faktiske præstationer hænger sammen, da de voksnes forventninger både påvirker deres tilgang til barnet (fx hvorledes barnet hjælpes bedst muligt), men også påvirker barnets egen selvforståelse og forventningsdannelse (Haller & Portes, 1973; Seginer, 1983). Det er således sandsynligt, at vigtige voksnes undervurdering af anbragte børns uddannelsespotentiale – i samspil med en lang række af andre faktorer – bidrager til, at de ikke får realiseret deres uddannelsespotentiale.

I dette notat vil vi med bivariate analyser undersøge, hvorvidt der er indikationer på, om de voksne i de anbragte børns liv også i dansk sammenhæng ser ud til at undervurdere børnene. Om for lave/høje uddannelsesforventninger til de anbragte reelt kommer til at påvirke deres uddannelses-

---

¹ Her er det dog vigtigt at tage forbehold for, at der var tale om et begrænset kognitivt mål, som givetvis ikke kan tages til udtryk for at være dækkende for generel kognitiv formåen i bred forstand.

² Mange andre typer af færdigheder er afgørende for at kunne klare sig i uddannelsessystemet, bl.a. andre kognitive og ikke-kognitive færdigheder end Vinnerljung m.fl. (2010) undersøgte, fx eksekutive funktioner, koncentrationsbesvær og selvregulering, som mange anbragte også har udfordringer med.

forløb, har vi imidlertid ikke mulighed for at undersøge nærmere med vores datamateriale på nuværende tidspunkt.

1.3 Tidligere anbragtes uddannelsesforløb

Figur 1.1 viser de tidligere anbragte unges uddannelsesforløb fra grundskole til gymnasiale og erhvervsuddannelser i perioden 2007 til og med 2013, dvs. fra de unge er 12, frem til de bliver 18 år. Figuren viser også tilsvarende uddannelsesforløb for de jævnaldrende, der aldrig har været anbragt, men har modtaget forebyggende foranstaltninger, samt gruppen af jævnaldrende, der hverken har været anbragt eller modtaget forebyggende foranstaltninger. Fra 2007 til 2011 (fra de unge er 12 til 16 år) må vi grundet skolepligten forvente, at alle børn går i skole. Imidlertid viser figur 1.1, at en stigende andel af de anbragte fra årgang 1995 ikke er tilknyttet en skole ifølge registrene. Dvs., at der er en del af de anbragte, som i kortere eller længere perioder slet ikke modtager almindelig undervisning. Efter 2013, hvor de unge anbragte blev 18 år, har størstedelen af dem forladt grundskolen, imidlertid er næsten halvdelen af dem ikke at finde i uddannelsesregisteret (47 pct.), og de er således ikke under uddannelse som 18-årige. Der er dog en god andel, der er i gang med en teknisk uddannelse (21 pct.), samt en del, der tager ungdomsuddannelsen for unge med særlige behov (STU) (10 pct.). Resten af de unge er enten i gang med en gymnasial uddannelse (14 pct.) eller fortsat i gang med grundskolen (6 pct.).

Ud over at der relativt er lidt færre unge i gruppen med forebyggende foranstaltninger, der ikke er i uddannelse som 18-årige (37 pct.), og lidt flere, der er i gang med en teknisk uddannelse (25 pct.), er billedet for de unge, der har modtaget forebyggende foranstaltninger, meget det samme som for de anbragte.³

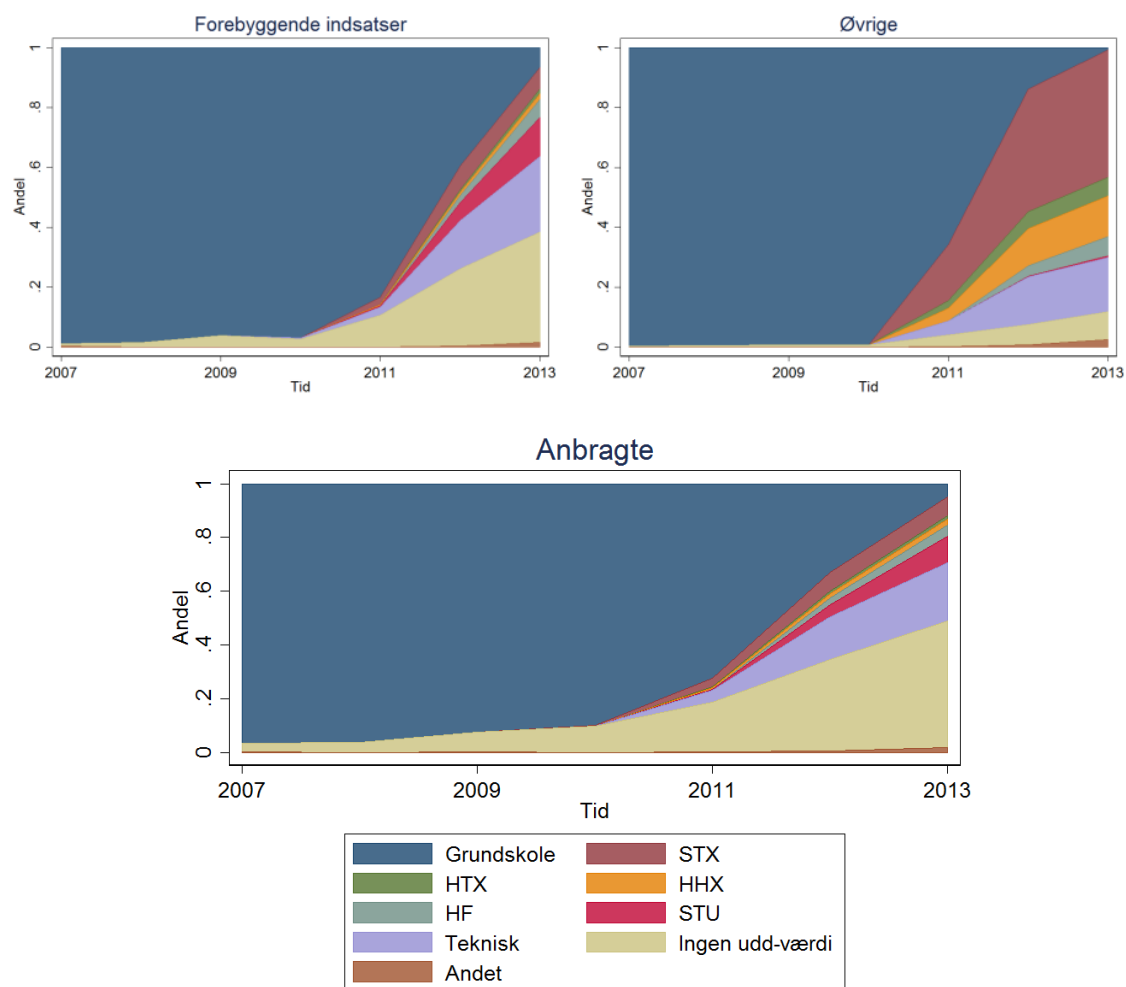
Til gengæld ser det helt anderledes ud for de børn, der hverken har været anbragt eller modtaget forebyggende foranstaltninger illustreret i figur 1.1 med kategorien 'øvrige'. Her ser vi, at stort set alle de unge (90 pct.) er i grundskoleregi indtil i 2010-2011 (for de flestes vedkommende 9. klasse), hvorefter den overvejende del også fortsætter med gymnasiale uddannelser eller erhvervsuddannelser på et eller andet tidspunkt efter 2010. Kun en mindre andel er i 2013 helt uden for uddannelsessystemet (9 pct.), mens ganske få er i gang med STU (0,8 pct.).⁴

---

³ Fordelingerne er ikke signifikant forskellige ($\text{Chi}^2(8) = 12,5$; $\text{pr} = 0,131$).

⁴ Fordelingen for 'øvrige' er både signifikant forskellig sammenlignet med de tidligere anbragte ($\text{Chi}^2(8) = 3,0\text{e}+03$; $\text{pr} = 0,000$) og de unge, der har modtaget forebyggende foranstaltninger ($\text{Chi}^2(8) = 750,7$; $\text{pr} = 0,000$).

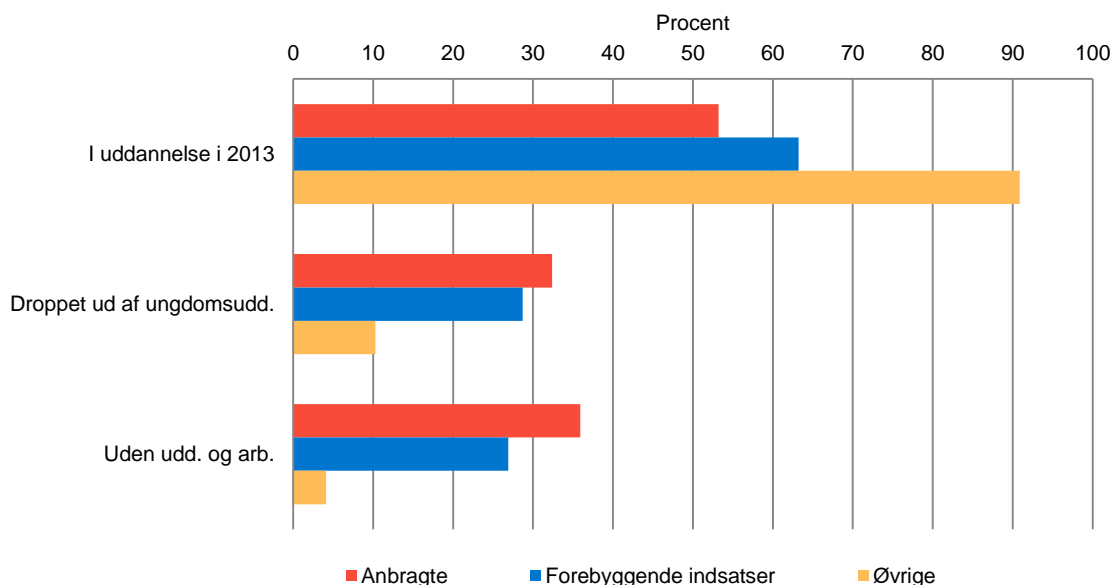
Figur 1.1 Uddannelsesforløb for anbragte sammenlignet med unge, der har modtaget forebyggende indsatser, og øvrige unge.

Kilde: Forløbsundersøgelsen af danske børn født i 1995 og registerdata fra Danmarks Statistik.

Én grund til, at man ikke er under uddannelse – illustreret ved 'ingen uddannelsesværdi' i figur 1.1 – kan være, at man i stedet er i beskæftigelse. Ser vi udelukkende på 2013 og på unges uddannelsesstatus uden at tage højde for uddannelsestype, viser de øverste tre søjler i figur 1.2 den helt samme fordeling som figur 1.1, bare væsentligt forenklet. Ser vi derimod på, hvor mange af de unge, der er droppet ud af en ungdomsuddannelse, fremgår det også af figur 1.2. Næsten en tredjedel af de tidligere anbragte (32,4 pct.) er droppet ud, mens det samme gælder lidt færre af de unge, som modtog forebyggende foranstaltninger (28,7), og noget færre af de øvrige 18-årige (10,3).

Figur 1.2 Hvor er de unge i 2013? Belyst med registerdata.

Anm.: Alle fordelingerne er signifikant forskellige fra hinanden på et 0,05 signifikansniveau med χ^2 -test.

Kilde: Forløbsundersøgelsen af danske børn født i 1995 og registerdata fra Danmarks Statistik.

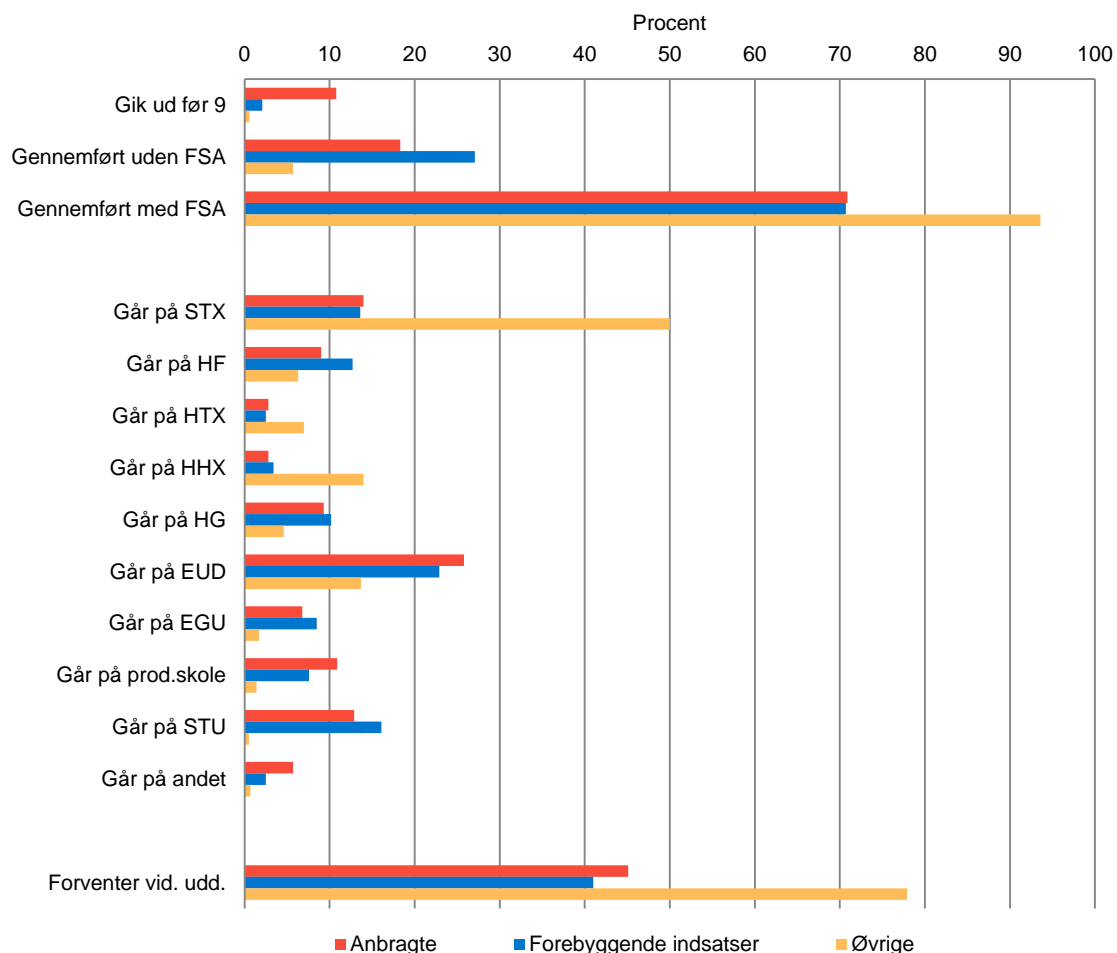
Umiddelbart kan det være noget bekymrende, at en større del af de anbragte ikke er under uddannelse som 18-årige, bl.a. fordi flere af dem dropper ud af deres ungdomsuddannelser. Det er imidlertid mindre bekymrende, hvis de i stedet for uddannelse er i beskæftigelse, hvilket ud over et forsørgelsesgrundlag også på sigt kan være kompetencegivende og et springbræt for nogle unge. Desværre viser figur 1.2, at dette *ikke* er forklaringen på, at færre af de tidligere anbragte ikke er under uddannelse. De tre nederste søjler i figuren viser, at hele 35 pct. af de tidligere anbragte som 18-årige hverken er i uddannelse eller i beskæftigelse. 26,9 pct. af de unge, som tidligere modtog forebyggende foranstaltninger, er i samme situation, mens dette kun gælder for 4,1 pct. af de øvrige 18-årige. Som udgangspunkt er der således færre af de tidligere anbragte, der påbegynder en ungdomsuddannelse, og dem, der gør, dropper desværre også oftere ud.

I supplement til figur 1.2 viser figur 1.3 de unges egne besvarelser i forhold til deres uddannelsesstatus som 18-årige. Her tegner der sig det samme billede. Et bemærkelsesværdigt resultat er, at hele 10,8 pct. af de tidligere anbragte har forladt grundskolen inden 9. klasse. Flere studier peger på, at det også er relativt få af de tidligere anbragte, der på et senere tidspunkt i livet får taget grundskolens afgangseksamen (Clausen & Kristofersen, 2008; Frederiksen, 2012; Olsen, Egelund & Lausten, 2011; Vinnerljung & Hjern, 2011), men vores analyser i figur 1.1 viser dog, at flere af de tidligere anbragte som 18-årige fortsat er i gang med et grundskoleforløb (6 pct.), og således må det trods alt forventes, at lidt flere opnår en grundskoleuddannelse på sigt, og at nogle af de tidligere anbragte unge blot er "forsinkede".

Vi må imidlertid fortsat konkludere, at det som udgangspunkt er bekymrende, at mere end hver tiende ikke har en fuldstændig grundskoleuddannelse som 18-årig, idet en sådan er en forudsætning for, at man kan fortsætte i uddannelsessystemet. I forlængelse heraf er det derfor ikke så overraskende, at langt færre af de tidligere anbragte svarer, at de forventer at uddanne sig yderligere (45,1 pct.), hvilket hele 77,9 af de øvrige 18-årige svarer bekræftende på (figur 1.3).

Figur 1.3 Hvor er de unge som 18-årige? Belyst med spørgeskemadata.

Anm.: Andelen for ungdomsuddannelser er beregnet på baggrund af den del af de unge, der har svaret, at de er påbegyndt en ungdomsuddannelse (anbragte = 986, forebyggende foranstaltninger = 118, øvrige = 3.933).

Kilde: Forløbsundersøgelsen af danske børn født i 1995.

Opsummerende har figur 1.1-1.3 vist, at de tidligere anbragte har markant anderledes uddannelsesforløb end deres ikke-anbragte jævnaldrende, og at mange som 18-årige er helt uden for uddannelsessystemet eller bagefter deres jævnaldrende, idet de endnu ikke har færdiggjort deres grundskoleuddannelse.

Tabel 1.1 viser i tillæg hertil, at de tidligere anbragte, som gennemfører folkeskolens afgangseksamen (FSA) (66 pct.), imidlertid også har et signifikant lavere gennemsnit end deres jævnaldrende, der ikke har været anbragt eller modtaget forebyggende foranstaltninger. De anbragte afslutter med et gennemsnit på 4,3 i dansk og matematik; de unge, der har modtaget forebyggende foranstaltninger, afslutter med et lidt højere gennemsnit på 4,5, mens de øvrige jævnaldrende afslutter FSA med et markant højere gennemsnit på 6,7.

Det er ikke overraskende, at de anbragte gennemsnitligt ikke præsterer på niveau med deres ikke-anbragte jævnaldrende. Men vi skal også huske på, at anbragte børn er meget forskellige og er anbragt af mange forskellige årsager. Nogle børn har været udsat for ekstremt belastende opvækstvilkår og kan have udviklet kognitive, adfærdsmæssige eller socioemotionelle udfordringer, mens andre børn kan være velfungerende både kognitivt og socialt. Det er derfor umiddelbart ikke meningsfuldt at forvente, at alle anbragte kan komme på niveau med deres ikke-anbragte jævnald-

rende. Mange børn kan givetvis, mens vi for andre børn skal overveje andre succeskriterier. Hvilke uddannelsesforventninger der er realistiske, må bero på grundige individuelle løbende udredninger og vurderinger af børnenes kognitive og socioemotionelle situation.

Når det så er sagt, så har svenske resultater (Vinnerljung, Berlin & Hjern, 2010) som nævnt peget på, at anbragte og ikke-anbragte med samme kognitive evner⁵ også præsterer forskelligt skolemæssigt – de anbragte underpræsterer. Underpræsteringen kan have mange årsager, da mange anbragte børn har en kompleks problemtyngde, som vi ikke har mulighed for fyldestgørende at undersøge med vores data. Men ét element kan bl.a. have noget at gøre med omgivelsernes forventninger til de unge, som givetvis også til dels selv inkorporerer de lavere forventninger i forhold til deres eget selvbillede.⁶ Dette kan vi ikke dokumentere, men vi kan i hvert fald se på vores mål for selvværd (Rosenberg's Self-Esteem), at de unge tidligere anbragte som 18-årige har signifikant lavere selvværd end deres jævnaldrende, som ikke har modtaget sociale interventioner. De unges lavere selvværd og forventninger til sig selv udspringer givetvis også af, at de netop oplever flere både faglige og sociale nederlag end deres jævnaldrende i løbet af deres skoletid. Selvværd og troen på, at man kan noget og er noget værd, spiller givetvis også ind i en test-situation. Det er således ikke nødvendigvis kun de anbragtes faktiske evner, der kommer til udtryk, når de scorer lavere ved FSA, men muligvis også, at de er dårligere til selve test-situationen.

Tabel 1.1 Forskelle mellem anbragte, BFU'ere, der har oplevet forebyggende foranstaltninger, og øvrige BFU'ere.

Gruppe	Antal	Gennemsnit	Std.afv.	Min.	Maks.	Sign.
Gennemsnit i dansk og matematik ved FSA						
Anbragte	1.532	4,251	2,129	-3	10,6	
Forebyggende foranstaltninger	163	4,439	2,260	-2	10,45	
Øvrige BFU	5.160	6,688	2,398	-1,5	11,8	***
Rosenberg's Self-Esteem						
Anbragte	1.137	20,754	5,976	0	30	
Forebyggende foranstaltninger	138	21,333	5,723	5	30	
Øvrige BFU	3.976	23,156	4,879	0	30	***
Antal skoleskift fra 7. og til og med 9. klasse						
Anbragte	2.902	0,654721	0,824	0	5	
Forebyggende foranstaltninger	256	0,434	0,665	0	4	***
Øvrige BFU	5.520	0,201	0,456	0	5	***
Antal skoleskift (i løbet af skoleåret)						
Anbragte	2.902	0,313	0,569	0	4	
Forebyggende foranstaltninger	256	0,199	0,455	0	2	**
Øvrige BFU	5.520	0,064	0,267	0	4	***
Antal skoleskift (mellem normal- og specialskoler)						
Anbragte	2.902	0,184	0,443	0	3	
Forebyggende foranstaltninger	256	0,059	0,251	0	2	***
Øvrige BFU	5.520	0,003	0,059	0	2	***

Anm.: Skoleskift er kun opgjort på skift mellem grundskoler (offentlige og private). Efterskoler er ikke talt med.

Note: *** $p < 0,01$; ** $p < 0,05$; * $p < 0,1$. Signifikansstjerne angiver signifikante forskelle mellem den pågældende gruppe og gruppen af tidligere anbragte unge. Der anvendes t-test.

Kilde: Forløbsundersøgelsen af danske børn født i 1995 og registerdata.

⁵ Med forbehold for at Vinnerljung m.fl.'s (2010) test ikke måler alle aspekter af kognitive færdigheder jf. fodnote 1.

⁶ Det svenske studie peger på, at der er for lave forventninger til nogle af de anbragte. Men vi vil gerne tilføje, at for høje forventninger givetvis også er meget problematiske, da dette leder til gentagne nederlag.

Af tabel 1.1. fremgår også antallet af skoleskift til og med 9. klasse, de unges antal af skoleskift i løbet af et skoleår og skoleskift mellem normal- og specialsystemet. Vi antager, at skoleskift i løbet af året er mere forstyrrende, idet man skifter midt i undervisningsforløb. Hvis skolerne kører forskellige undervisningsforløb i løbet af skoleåret, er der større sandsynlighed for, at der er dele af undervisningsforløbet, som barnet/den unge helt går glip af.

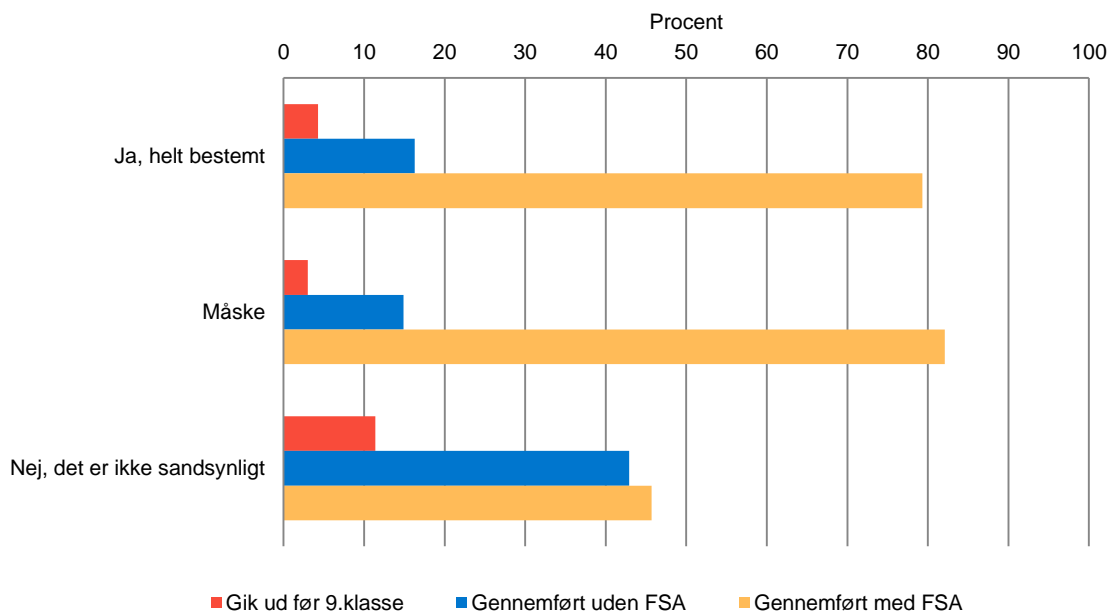
Vores resultater viser som forventet, at de anbragte i gennemsnit har flere skoleskift – også når vi ser på skoleskift i løbet af året og mellem normal- og specialskole – end deres jævnaldrende. Anbragte børn og unge må alt andet lige forventes at opleve flere skoleskift, da anbringelsen geografisk ofte kan være for langt fra barnet eller den unges nuværende skole. Skoleskift skal heller ikke nødvendigvis opfattes som noget negativt, da et skift til fx en specialskole eller skift grundet mobning jo kan være det helt rigtige for et barn. Men en række studier viser, at skoleskift gennemsnitligt ikke er fordrende for børnenes uddannelsesforløb og skoleresultater (Clemens, Lalonde & Sheesley, 2016; Mehana & Reynolds, 2004; Pears m.fl., 2015), og derfor er resultaterne i tabel 1.1 også noget, der kalder på opmærksomhed og overvejelse i forhold til mulighederne for at reducere skoleskift for anbragte, med mindre der er gode faglige årsager til et skoleskift.

1.3.1 Uddannelsesforventninger til anbragte

Der er mange omstændigheder, der kan spille ind i løbet af børnenes skoleforløb, og det er uden tvivl en kompliceret proces med mange faktorer, der kan indvirke på de anbragtes resultater i uddannelsessystemet. En enkelt faktor, som kan være af betydning, er omgivelsernes forventninger til børnene/de unge. Vi kan ikke med vores datamateriale undersøge, om omgivelsernes (manglende) forventninger *får* betydning for de anbragtes skoleresultater, men vi kan derimod se, om der er overensstemmelse mellem anbringelsesstedernes uddannelsesforventninger til barnet tilbage i 2003, hvor barnet var 7 år, og om barnet i 2014 som 18-årig har afsluttet grundskolen. Vi har mulighed for at belyse dette, både med den unges egne besvarelser (figur 1.4) og registerdata (figur 1.5).

Vores bivariate analyser dokumenterer, at anbringelsesstedernes vurdering af de anbragte børn og deres uddannelsespotentialer i 2003 ikke er sammenfaldende med de unges faktiske gennemførelsesgrad, når vi ser på grundskoleforløbet. For de unge, som anbringelsesstedet i 2003 mente, *måske* ville kunne gennemføre grundskolen, er det mere end 80 pct., der rent faktisk ender med at gennemføre FSA. For de unge, der blev vurderet til *ikke* at kunne gennemføre grundskoleforløbet, er det over 40 pct., der ender med at afslutte med FSA, og yderligere 40 pct., der afslutter 9. klasse dog uden fuldstændig FSA. Selvom der er en signifikant sammenhæng mellem anbringelsesstedernes vurdering, og om de unge rent faktisk gennemfører (der er langt flere med en 'ja, bestemt-' og 'måske-vurdering', der gennemfører, end unge med en 'nej-vurdering'), kan disse tal pege på, at en del børn i 7-års-alderen ser ud til at blive undervurderet i forhold til deres uddannelsespotentialer. Tallene kan imidlertid også læses som et udtryk for, at barnet som 7-årig var i en vanskelig situation, men at der efterfølgende er sket en positiv udvikling, fx som følge af den rette støtte og indsats til barnet.

Figur 1.4 Anbringelsesstedets vurdering af barnets muligheder for at gennemføre grundskolen i 2003 sammenholdt med barnets faktiske afslutning på grundskolen (baseret på spørgeskemasvar).

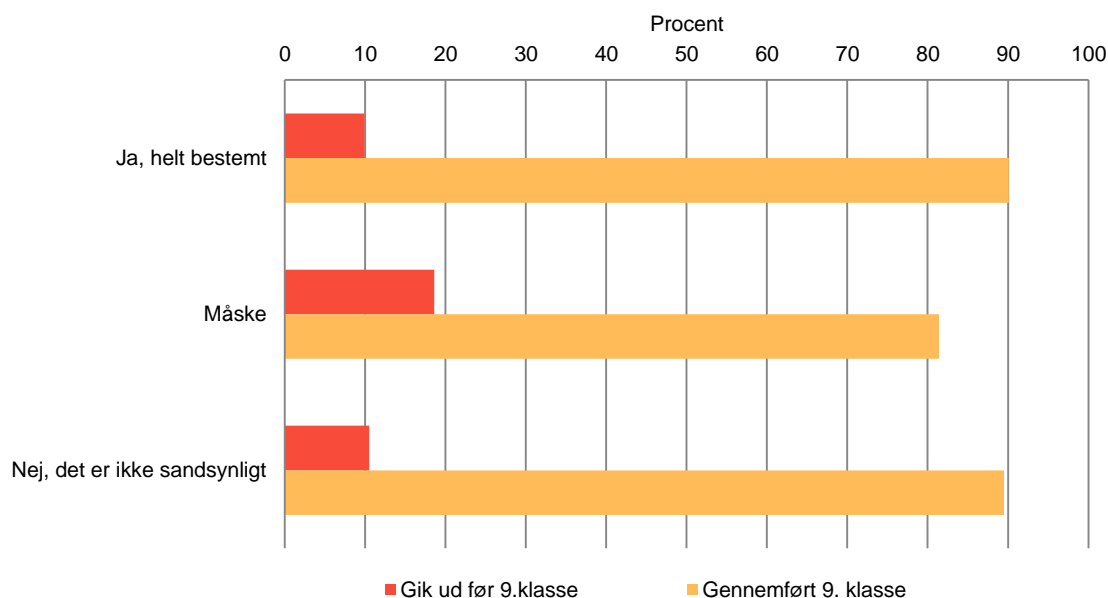
Anm.: N = 194 Ja, helt bestemt (n = 92), Måske (n = 67) Nej, det er ikke sandsynligt (n = 35). $\chi^2(4) = 18,3959$ pr = 0,001.

Kilde: Forløbsundersøgelsen af danske børn født i 1995.

I figur 1.5 sammenholder vi også anbringelsesstedernes vurderinger af barnets uddannelsespotentiale i 2003, men nu med oplysninger fra registrene om gennemførelse af 9. klasse.⁷

⁷ Vi medtager unge, der har afsluttet 9. klasse, uanset om det er med afgangseksamen eller ej.

Figur 1.5 Anbringelsesstedets vurdering af barnets muligheder for at gennemføre grundskolen i 2003 sammenholdt med barnets faktiske afslutning på grundskolen (baseret på registerdata).

Anm.: N = 365 Ja, helt bestemt (n = 161), Måske (n = 118) Nej, det er ikke sandsynligt (n = 86). $\chi^2(2) = 5,1839$ pr = 0,075.

Kilde: Forløbsundersøgelsen af danske børn født i 1995 og registerdata.

Igen ser vi en markant diskrepans mellem anbringelsesstedernes forventninger og de unges faktiske gennemførelsesgrad, idet mere end 80 pct. af de unge, hvor anbringelsesstederne har svaret 'måske' og 'nej, det er ikke sandsynligt', ender med at gennemføre 9. klasse ifølge registeroplysningerne.

Der er ikke signifikant forskel på gennemførelsesprocenten uanset anbringelsesstedernes vurderinger. Det er et bemærkelsesværdigt resultat. På den ene side er det positivt, at så mange unge gennemfører grundskoleforløbet 'mod forventning', men på den anden side giver det stof til eftertanke i forhold til den relativt store undervurderingsprocent sammenholdt med de unges reelle gennemførelsesgrad. Som sagt kan disse deskriptive resultater pege i retning af, at mange anbragte bliver undervurderet i forhold til deres faktiske uddannelsespotentiale, hvilket både kan medføre, at de som udgangspunkt ikke får den rigtige hjælp og/eller motivering til at uddanne sig, og at deres egne forventninger nedjusteres tilsvarende med det resultat, at de ender med at underpræstere. Men samtidig kan resultaterne også for nogle børn være udtryk for, at barnet som 7-årig netop havde en lang række skolevanskeligheder, men at der efterfølgende er sket en positiv udvikling, evt. som følge af en forbedret støtte til barnet.

Under alle omstændigheder giver resultaterne i figur 1.4 og 1.5. anledning til refleksion i forhold til nødvendigheden af, at de anbragtes indlæringsniveau og faglige behov bliver grundigt og professionelt udredt og vurderet af fagprofessionelle; herunder psykologer og speciallærere, fx som i et igangværende VIVE-projekt om skolestøtte til børn i familiepleje (<http://gl.sfi.dk/skoleprojekt-12328.aspx>), så både lærerne, anbringelsesstederne og børnene/de unge får den nødvendige viden i forhold til, hvordan barnet/den unge bedst muligt hjælpes i skolen m.m.

1.4 Opsamling og perspektiver

I dette notat har vi belyst de 18-årige tidligere anbragtes skoleforløb og deres uddannelsesstatus i 2013. Hovedresultaterne viser for det første, at de tidligere anbragte har markant anderledes uddannelsesforløb end deres ikke-anbragte jævnaldrende, og at mange som 18-årige er helt uden for uddannelsessystemet eller bagefter deres jævnaldrende, idet de endnu ikke har færdiggjort deres grundskoleuddannelse.

Ser vi på de tidligere anbragtes skoleresultater og skoleskift i udskolingen (7.-9. klasse) afslutter de FSA med signifikant lavere karaktergennemsnit i dansk og matematik, og de har signifikant flere skoleskift – også i løbet af skoleåret og mellem special- og normalsystem. Det er ikke overraskende, at de anbragte oftere skifter skole, da dette i nogen udstrækning netop er sammenfaldende med en anbringelse. I mange tilfælde kan der være gode grunde til et skoleskift, og det kan for mange børn være den rigtige løsning i forhold til bedst mulig støtte og udvikling af deres uddannelsespotentiale fx at gå på en intern skole (Bagger m.fl., 2016). I en nyligt udkommet SFI-rapport om anbragte børn på interne skoler formuleres en af hovedudfordringerne i forhold til de anbragtes uddannelse meget præcist:

Den første hovedudfordring vedrører den balancegang mellem faglige krav og omsorg for anbragte børns særlige behov, som er en nødvendig del af arbejdet med at sikre anbragte børn et tilfredsstillende udbytte af deres skolegang. Det, der er på spil, er altså spørgsmålet om, hvordan skolerne kan tilpasse undervisningen til elevernes behov og særlige situation, samtidig med at skolen udfordrer børnene fagligt og viser dem, at den tror på, at de kan klare opgaven. (Bagger m.fl., 2016).

For nogle er skoleskift således ikke kun en konsekvens af en anbringelse grundet geografi, men givetvis også den rigtige løsning. For andre kan det være nødvendigt netop grundet en for stor afstand til ens nuværende skole i forhold til et anbringelsessted. Men da vi fra anden forskning om skoleskift ved, at skoleskift gennemsnitligt ikke er fordrende for børns skoleresultater, bør det måske oftere overvejes, om et barn, der trives i sin nuværende skole, kan undgå et skift.

Herudover har vi også belyst anbringelsesstedernes uddannelsesforventninger til de anbragte unge, da de var 7 år, og hvorvidt deres vurderinger dengang er sammenfaldende med de unges uddannelsesresultater som 18-årige. Vi ved fra anden forskning, at uddannelsesforventninger til børn og unge har betydning for deres præstationer – det er således nærliggende at forvente, at uddannelsesforventningerne (eller mangel på samme) til de anbragte kan være én enkelt faktor (blandt mange), som får betydning.

Vi har ikke med vores datamateriale kunnet undersøge, om omgivelsernes (manglende) forventninger får betydning for de anbragtes skoleresultater, men vi kan til gengæld dokumentere, at der er en klar forskel i anbringelsesstedernes vurderinger af børnenes uddannelsespotentiale som 7-årige og de unges faktiske gennemførelsesgrad – både når vi ser på de unges egne besvarelser om gennemførelse, men også, når vi anvender registeroplysninger om gennemførelse af 9. klasse. Denne forskel kan være en indikation på, at børnenes uddannelsespotentiale bliver undervurderet, men det er dog også vigtigt at tage forbehold for, at der for nogle børn givetvis også vil være tale om, at der mellem det syvende og det attende år er sket en positiv udvikling i deres potentiale fx som følge af den rette uddannelsesstøtte, eller at der er sket en positiv ændring i andre fundamentale forhold i barnets/den unges liv, som har muliggjort, at barnet/den unge skolemæssigt klarer sig bedre.

Under alle omstændigheder giver analyserne i dette notat anledning til overvejelser om, at der løbende gennem grundskoleforløbet bør foretages grundigere og mere omfattende udredninger af anbragte børns indlæringsniveau og faglige behov med henblik på at sikre, at både lærerne, anbringelsesstederne og børnene/de unge får den nødvendige viden i forhold til, hvordan barnet/den unge bedst muligt realiserer sit uddannelsespotentiale.

Litteratur

- Barth, R.P. (1990): On their Own: "The Experiences of Youth After Foster Care". *Child & Adolescent Social Work Journal*, 7(5), s. 419-440. <https://doi.org/10.1007/BF00756380>.
- Børne- og Socialministeriet (2017): *Bekendtgørelse om lov om social service*, Pub. L. No. LBK 988, 72. Retrieved from <https://www.retsinformation.dk/pdfPrint.aspx?id=191895>.
- Clausen, S.-E. & L.B. Kristoffersen (2008): *Barnevernsklinter i Norge i 1990-2005*. Oslo. Retrieved from http://www.hioa.no/asset/3236/1/3236_1.pdf.
- Clemens, E.V., T.L. Lalonde & A.P. Sheesley (2016): "The Relationship between School Mobility and Students in Foster Care Earning a High School Credential". *Children and Youth Services Review*, 68, s. 193-201. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2016.07.016>.
- Egelund, D., A.-D. Hestbæk, M. Lausten, L. Knudsen, R.F. Olsen & F. Gerstoft (2008): *Anbragte børns udvikling og vilkår. Resultater fra SFI's forløbsundersøgelse af årgang 1995*. København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, 08:23.
- Forsman, H. & B. Vinnerljung (2012): "Interventions Aiming to Improve School Achievements of Children in Out-of-Home Care: A Scoping Review". *Children and Youth Services Review*, 34(6), s. 1084-1091. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2012.01.037>.
- Frederiksen, S. (2012): *Empirical Essays on Placements in Outside Home Care*. Aarhus University.
- Haller, A.O. & A. Portes (1973): "Status Attainment Processes". *Sociology of Education*, 46(1), s. 51. <https://doi.org/10.2307/2112205>.
- Lausten, M., Frederiksen, S., Olsen, R. F., Albæk, A., & Bengtsson, T. T. (2015): *Anbragte 15-åriges hverdagsliv og udfordring - del II*. København 15:42.
- Lausten, M., D. Andersen, P.R. Skov & A. Albæk (2013): *Anbragte 15-åriges hverdagsliv og udfordringer*. København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, 13:07.
- Mehana, M. & A.J. Reynolds (2004): School Mobility and Achievement: A Meta-Analysis. *Children and Youth Services Review*, 26(1), s. 93-119. <https://doi.org/10.1016/J.CHILDYOUTH.2003.11.004>
- Olsen, R.F., T. Egelund & M. Lausten (2011): *Tidligere anbragte som unge voksne*. København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd. <https://doi.org/ISSN 1396-1810 ISBN 978-87-7119-043-4 E-ISBN 978-87-7119-051-9>
- Ottosen, M.H., M. Lausten, D. Andersen & S. Frederiksen (2015): *Anbragte børn og unges trivsel i 2014*. København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, 15:01.
- Pears, K.C., H.K. Kim, R. Buchanan & P.A. Fisher (2015): "Adverse Consequences of School Mobility for Children in Foster Care: A Prospective Longitudinal Study". *Child Development*. <https://doi.org/10.1111/cdev.12374>
- Vinnerljung, B., M. Berlin & A. Hjern (2010): *Skolbetyg, utbildning och risker för ogynnsam utveckling hos barn. In Social rapport 2010*. Stockholm: Socialstyrelsen.
- Seginer, R. (1983): *Parents' Educational Expectations and Children's Academic Achievements: A Literature Review*. Merrill-Palmer Quarterly. Wayne State University Press. <https://doi.org/10.2307/23086188>.
- Thomsen, J.-P. (2016): *Unge i Danmark – 18 år og på vej til voksenlivet*. (J.-P. Thomsen, Ed.). København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, 16:18. Retrieved from https://pure.sfi.dk/ws/files/494222/1618_Unge_i_Danmark.pdf.

Tideman, E., B. Vinnerljung, K. Hintze & A.A. Isaksson (2011): "Improving Foster Children's School Achievements. Promising Results from a Swedish Intensive Study". *Adoption & Fostering*, 35(1), s. 44-56.

Vinnerljung, B., M. Berlin & A. Hjern (2010): *Skolbetyg, utbildning och risker för ogynnsam utveckling hos barn. In Social rapport 2010*. Stockholm: Socialstyrelsen.

**VIDEN I
VELFÆRD**

DET NATIONALE FORSKNINGS-
OG ANALYSECENTER FOR VELFÆRD